

**T.C.ÇEVRE BAKANLIĞI KANUN
TASARISI
HAKKINDA ÖNERİLER**

Arş.Gör.Sevim BUDAK*

Yürürlüğe girdiği tarih olan 1983 yılından bu yana çevre koruma ve çevre kirliliğini önleme konusunda etkili olamayan 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun değiştirilme ve günümüz şartlarına uydurularak etkin kılınma çabaları başlatılmıştır. Her çevreci kuruluşun bu çabaları desteklemesi gerektiğine inanıyoruz. Yeni hazırlanmakta olan Çevre Kanunu'nun bir önceki Kanun'un karşılaştığı tıkanıklıkları aşması için geliştirilmiş bir takım hükümleri vardır. Bu hükümler özellikle ağırlaştırılmış para ve hapis cezaları olarak göze çarpmaktadır. Bu hükümlerden başka Çevre Bakanlığı'na havza bazına kadar planlama yapma yetkisi de verilmektedir. Bu kanun taslağında ayrıca yürürlükte olan Kanunda düzenleme konusu yapılmadığı için yoğun kirlenmeye maruz kalan "içme ve kullanma sularının korunması" ve "toprak kalitesinin korunması" konularında ince düzenlemeler getirilmiştir..

Ancak yine de Taslak halindeki Kanun'un amaç kısmında ifade edilmiş bulunan çevre koruma ve çevre kirliliğini önleme çalışmalarının daha verimli ve daha etkin kılınabilmesi ve de Kanun'un boşluğa mahal vermeyecek şekilde işletilebilmesi için bazı hükümlerinin yeniden ele alınması gerekmektedir. Bu konudaki görüşlerim maddeler halinde aşağıda ifade edilmektedir.

ÇEVRE KANUNU TASLAĞI

Amaç

* I.Ü.S.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü
Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı

Madde 1- Taslak Kanun'un amacının açıklandığı bu madde hükmü, çevrenin hangi ilkeler doğrultusunda korunup geliştirileceğini ifade etmektedir. Aslında bu madde Türk Çevre Politikası'nın ilkelerinin ortaya konduğu bir düzenlemedir. Bu nedenle daha detaylı ifade edilmeye ihtiyaç duymaktadır. Dünya üzerinde (Amerika ve Japonya) ve çevre koruma konusunda uyum göstermek için bir protokol imzaladığımız Avrupa Topluluğu ülkelerinde, çevreyi koruyup geliştirmek üç çevre koruma ilkesinden hareketle bahis konusu olmaktadır. Bu ülkeler milli çevre politikalarını saptarken, bu üç çevre ilkesinden yola çıkmaktadırlar.

Bunlar;

1. Önleyici Eylem İlkesi
2. Kaynakta Önleme İlkesi
3. Kirliten Öder İlkesi'dir.

Önleyici eylem ilkesinin en etkin aracı, Taslak Kanun'un da benimsediği, çevre üzerinde etkili ekonomik bir faaliyete geçmeden önce, o faaliyetin yaratacağı olumlu veya olumsuz etkinin önceden tesbit edilip zararın en aza indirilmesini sağlayan Çevresel Etki Değerlendirmesi çalışmasının yapılmasıdır.

Diğer araçları ise -Taslak Kanun'da da vergi muafiyeti getirilen- üretimde az atıklı temiz teknolojilerin ve enerjinin kullanılması ve yeniden dönüştürme "recycle" metodlarının uygulamaya sokulmasıdır.

Kaynakta önleme ilkesi ise kirlenmenin kaynağında, alıcı ortama ulaşmadan izlenmesi, denetlenmesi ve standartlara bağlanması esasını getirmektedir. Yani kirlenme bir faaliyet kaynağında standartlara bağlanmakta, standardı aşan durumlarda yaptırım uygulanmaktadır. Bu ilkeye kısaca emisyon standartları (alıcı ortam standartları değil) getiren ilke diyebiliriz. Taslak Kanun'da ifade edilen pek çok yönetmeliğin de tıpkı kaynakta önleme ilkesi gereği gibi emisyon standartları getirdiği ve bu standartların aşılması durumunda kirliten öder ilkesinin devreye girip, yaptırımların uygulandığını incelemiş bulunmaktayız.

İşte tüm bu nedenlerden dolayı Taslak Kanun'un amaç maddesinde sayılan ilkeler arasına önleyici eylem ve kaynakta önleme prensibinin eklenmesi Taslak Kanun'un böylece kendisinden önceki Kanun'a nispetle daha ileri bir düzenleme olarak kabul görmesinde etkili olacaktır. İlave olarak bu ilkelerin eklenmesi Taslak Kanun'un ileriki maddelerinde yer alan düzenlemelerin artık sadece ve sadece bu ilkeler ışığında yorumlanmasını, farklı anlamlar aranmamasını da sağlayacaktır.

Hava Kalitesinin Korunması

Madde 6- Madde hükmünde adı geçen "Temiz Hava Planları"nın, emisyon standartlarına ilişkin bir planlama çalışması mı, yoksa hava kirliliği haritalarının çıkarılıp, kirli alanlarda yapılaşma koşullarının mı belirlenmesine yönelik olduğu açık değildir. Çevre mühendisliği literatüründe de temiz hava planlarının ne olduğuna dair bir açıklık yoktur. Bu nedenle temiz hava planlarının bir tanımının yapılması ve bu planların Çevre Bakanlığı'na yapılıp yapılmayacağına açıklığa kavuşturulması yerinde olacaktır. Şayet Çevre Bakanlığınca yapılacaksa bunun açıkça yazılması gerekir. Bu düzenlemeye ilave olarak bu planlar hazırlanırken, hava kirliliğine ilişkin elinde oldukça ayrıntılı ve düzenli datalar bulunan Sağlık Bakanlığı ile işbirliği yapılacağına da belirtilmesi yerinde olur. Böylece Çevre Bakanlığı bir modelleme yapma imkanı da bulabilir.

İçme ve Kullanma Sularının Korunması ve Korunma Alanları

Madde 8- Bu maddenin (a) fıkrasının son satırındaki "içinde" kelimesi "için de" şeklinde ayrı yazılmalıdır. Madde giriş cümlesinde ifade edilen her kaynak için gerektiğinde özel hükümler getirileceğine ilişkin düzenleme tarafımızca yerinde bulunmuştur. Yine de özel hükümler ifadesinin-başkaca bir hukuki düzenleme olarak değil- "Yönetmelik" olarak algılanması gerektiğinden, Kanun'da özel hükümler yerine "her kaynak için gerektiğinde yönetmelikle yeni düzenleme yapılabilir" şeklinde ifade edilmesi yerinde olur. Hükmü daha da etkili kılmak ve ifadenin farklı yorumlanıp havzaların koruma bantlarında daraltılmalar yapılmasını ve faaliyetlerin farklı yorumlanıp belirli türlerine izin verilmesini engellemek için, Taslak Kanun'un ifadesinin "her kaynak için o havzayı korumaya dönük daha sıkı standartlar getiren yönetmelikler çıkarılabilir" şeklinde değiştirilmesi faydalı olacaktır.

Gereğede de belirtildiği gibi her bir su havzasının ekolojik verileri değişkenlik arz eder. Örneğin her birinin toprak geçirgenliği farklıdır. Bu nedenle havzalar için 300, 700, 1000, metre gibi standart koruma kuşakları belirleyip bunun dışına çıkmamak, özellikle İstanbul'u besleyen su havzalarının koruma bantlarının yetersiz kalması gibi bir sonuç doğurmuştur. Zemin etüdlerine dayalı olarak yapılacak planlarla havza koruma kuşaklarının ihtiyaç halinde

genişletilmesi çok faydalı ve Kanun'un amacına uygun olacaktır.

(c) fıkrasında düzenlenen orta mesafeli koruma alanlarında da, tıpkı kısa mesafede olduğu gibi "Hayvancılığa, suni gübre ve /veya tarım ilaçları kullanılmasına, katı, sıvı yakıt depolarına izin verilmez" ifadesinin yer alması faydalı olacaktır. Sanıyoruz ki madde hükmü yazılırken bu ifade acele kaleme alındığından unutulmuş. Düzeltilmesi gerekir.

(d) Uzun mesafeli koruma alanlarında tabii malzeme ve maden ocağı açılması, çöp dökme ve imha alanlarının kurulması Çevre Bakanlığı'nın uygun görüşü alınarak yapılar ifadesi havza koruma prensibine ters düşmektedir. Bu hükmün kaldırılarak uzun mesafeli koruma bantlarında bu faaliyetlerin de yapılamayacağı hükmüne bağlanmalıdır.

Bu hükmün varlığı bir kere uzun mesafede faaliyet göstermek isteyen ama bunda muvaffak olmayan çevreleri "zaten çöp alanı ve maden ocağı gibi çok kirlitici faaliyetler var; biz niye faaliyet gösteremiyoruz?" şeklinde bir anlayışa sevk edecek ve hükümeti bu maddenin zayıflatılması yolunda baskıya maruz bırakacaktır.

Ayrıca İSKİ ile yapılan bir çok toplantıda her defasında vurguladığımız, bütün koruma kuşaklarındaki faaliyetler yasaklanmalı ve mutlak ve kısa mesafeli koruma bantlarında acilen kamulaştırmaya gidilip bu alanlar ağaçlandırılmalı şeklindeki anlayışımız ve Çevre Bakanlığı yetkililerinin de bunu kabul ettiği yolundaki kanaatimiz bu madde hükmü dolayısıyla zedelenmiş bulunmaktadır. Bunun düzeltilmesi çok yerinde olacaktır.

Toprakların Korunması

Madde 9- Bu maddenin (b) fıkrasında düzenlenen Toprak kalitesini olumsuz yönde etkileyecek faaliyetlerin neler olduğu açık değildir. Bu ifadeyi daha da açmak gerekir. Taslak Kanun'un devam eden 22. maddesinde bir takım düzenlemeler yapılmıştır ama yetersizdir. Ve toprak kirliliğiyle ilgili en önemli ifade olan "1., 2., 3. sınıf tarım arazileri, tarım dışı gayelerle kullanılamaz" ifadesi yoktur. Oysa bilinmektedir ki bu üç sınıf ziraat toprağı sanayie, turizme, iskana vs.'ye açılmak suretiyle Türkiye'nin önemli kaynağı olan tarım alanları kaybedilmiştir. Çevre Kanunu suyu, havayı, yaban hayatını, sulak alanları olduğu gibi, ziraat alanlarını da korumalıdır. Bu koruma Türkiye için hayati önemdedir. Geçmiş yıllarda birinci sınıf ziraat alanlarında otomotiv sanayinin nasıl yerleştiğini, bunu başarmak için nasıl yönetmelik değişikliğine gidildiğini biliyoruz. İşte bu sebeple yönetmeliklerle oynanıp,

değişiklikler yaparak ziraat alanlarının sanayiye açılmasını önlemenin yolu, bir yönetmeliğe kıyasla değiştirilmesi daha zor ve vakit alan "kanun yolu" ile düzenlemeye gitmektir.

Sulak Alanların Korunması

Madde 10- Bu maddede sözü edilen sulak alanlara ait koruma planlarının kimin tarafından yapılacağı belli değildir. Eğer Çevre Bakanlığı tarafından yapılacaksa açıkça belirtilmesi yerinde olur.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Süreci

Madde 13- Madde hükmünün dördüncü paragrafının ifadesi "ÇED Raporuna uymayan faaliyet sahibinin izin ve ruhsatı iptal edilir; o zamana kadar kendisine yapılan teşvikler geri alınır" şeklinde düzeltilmesi yerinde olur. Çünkü özellikle teşvikler bakımından çevreye zarar veren bir faaliyeti, zarar vermeyeceğine dair ÇED Raporu ile tasdik eden faaliyet sahibinin, zarar verme eylemine devam etmesi halinde, teşvik vermenin veya teşviki kesmenin yaptırımı az olacaktır. Teşviki geri almak, yani o zamana kadar faaliyet sahibine hazineden yapılan yardımı geri almak (faiz de dahil) sürdürülebilir kalkınma politikasıyla da uyum gösterir. Doğal kaynaklara zarar vermeden yatırıma yönelen faaliyet sahibinin haklarının bu noktada korunması ve teşvik edilmesi, zarar vermeyeceğim deyip de bu taahhüdüne uymayanın ise cezalandırılması esastır (Çevrenin olduğu gibi hazinenin de korunmaya ihtiyacı vardır.) Ayrıca teminat mektubunun fona kaydırılması yerinde bulunmuştur. Ancak bu noktada faaliyet sahibinin ÇED'e uymadığının tesbit edilmesine yönelik denetim mekanizmasının çok iyi kurulması, rüşvet ve diğer yasadışı olayların engellenmesi bakımından yerinde olur. Bu da iyi bir teşkilatlanma şemasının oluşturulmasına bağlıdır.

Hava Kirliliğinin Önlenmesi

Madde 14- Bu maddede ülke dışından elde olmayan sebeplerle gelen kirliliği taşıyan hava emisyonlarının Türkiye'nin teritoryal sahasında (hava, su, toprak) doğurduğu zararlara karşı ne tür önlemler alınabileceği hükme bağlanmamıştır. Oysa Türkiye, günümüze gelinceye kadar ülke dışından gelen kirlenmelerle pek çok kez karşı karşıya kalmıştır. Örneğin Çernobil Olayı. Bu noktada Çevre Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı ile koordinasyon halinde olmalı ve uluslararası hukuk sistemi içinde çözüm aramak konusunda Çevre Kanunu'ndan istifade edebilmeli, açıklamalar ve önlemler konusunda tek yetkili olmalıdır. İşte bu sebeplerle Taslak halindeki Kanun'a bir (h)

fıkrası eklenmek suretiyle ülke dışından gelebilecek hava kirliliğine karşı uluslararası platformda çözüm aramak için Çevre Bakanlığı'nın kendini yetkili kılması, iç hukuk bakımından yerinde olacaktır.

Hava Kirliliği ile İlgili Arıtma Tesisi Kurma Yükümlülüğü

Madde 15- Her şeyden önce maddenin başlığında yer alan "Arıtma Tesisi" ibaresi yerine "en iyi arıtma teknolojisi kurma ve işletme" yükümlülüğü ibaresinin getirilmesi çevre mühendisliğinin kullandığı kavramlar bakımından uygun olacaktır. Kısacası kirliliği mevcut yönetmeliklerdeki standartlara yahut daha altına çekebilen teknoloji iyi teknolojidir. Böylece tüm arıtma teknolojisi pazarlayanların en iyisi benimkisi tartışması da sona erecektir. Ayrıca arıtma tesisi denildiğinde akla ilk olarak suların arıtılması gelmektedir. Hava kirliliğini önlemekle su kirliliğini önlemek arasındaki farkı da belirleyebilmek için bu değişiklik yerinde olur. Buradan hareketle de ilgili hükümde yer alan "arıtma tesisi ibaresi kaldırılarak "en son geliştirilmiş teknikle, ya da günümüz örnek ülke uygulamalarında kullanılan tipte arıtma teknolojisi kurmak ve işletmek" ibaresi ilave edilmelidir. Ve buna uygun olarak devam eden maddelerde de gerekli değişiklikler yapmak yerinde olur.

Yine aynı maddenin (a) fıkrasında "en son geliştirilmiş teknolojiyi" kuran projelerin ilgili Belediye'ye sunulması aşamasında varsa Çevre İl Müdürlüğü'nün yoksa mevcut üniversitelerin çevreye ilgili birimlerinin, o da yoksa çevre ile ilgili kamu yararına çalışan derneklerin görüşünün alınması, Belediyeler bu konuda kurumsallaşmaya ve uzman personel istihdam edinceye kadar konunun ihmal edilmesini engelleyici bir unsur olacaktır.

Bu hükme benzer şekilde madde 21 (a) fıkrasının da yukarıda ifade ettiğimiz şekilde düzeltilmesi gerekmektedir.

Zararlı Kimyasal Maddeler

Madde 23- Maddede iki kez "tanıtımına" ifadesi geçmektedir. Birinin kaldırılması yerinde olur.

Teşvik

Madde 30- Bu maddenin (a) fıkrasına "Çevre Bakanlığı ile ortak çöp imha tesisleri kuranların" ifadesinin eklenmesi, ülkemizde eksikliği hissedilen en son teknoloji çöp imha yahut yakma tesislerinin inşa edilmesini de sağlayacaktır.

Yine bu maddenin (c) fıkrasında yer alan "az atıklı" ibaresi muğlaktır ve karanlıktır. Bunun açılması ya da tamamen kaldırılması yerinde olur. Örneğin bir pil imalinin az atığı da çok atığı da kirleticidir. Bu yüzden "az atık" ifadesi açıklığa kavuşturulmalıdır. Az atıkla kastedilenin evsel nitelikli atık mı, yoksa endüstriyel nitelikli atık mı, olduğu belirgin değildir; ve kanaatimizce az atık teriminin sağlıklı bir açıklaması da olamaz. Tahrif edilmeye çok müsaittir. Kaldırılması pek yerinde olacaktır.

Fonun Kullanılması

Madde 36- Bu maddenin (1) fıkrasının değiştirilip; "yenilenebilir temiz enerji kaynaklarına ve yeniden dönüştürülebilir recycle teknolojilere % faizli ve yılı geri ödemesiz kredi yardımı" şeklinde yeniden düzenlenmesi gerekir. Arıtma teknolojilerini kurmak bu Taslak gereği bir zorunluluktur. Cezalandırma yolunu tercih ettiğiniz ve yaptırım getirdiğiniz bir alana aynı zamanda teşvik vermek, pek uygun bir çevre politikası yöntemi değildir. Ayrıca Türkiye'de kredi kullanan pek çok firmanın iflas ettiği yahut da ödeme aczi içine düştüğü bilinen bir gerçektir. Bu noktada zaten kıt bir kaynak olan çevre fonunu bu alana kaydırmak pek isabetli değildir. Ancak Türkiye'nin özellikle endüstri sahasında ekolojik know how'a, yani yeni ve temiz enerji kaynaklarına, temiz ve geri dönüşebilen teknoloji ürünlerine ihtiyacı vardır. Ve bu alanın teşvik edilmesi, bu ekolojik know how'un ülke ekonomisine kazandırılması, ülke kaynaklarının daha akılcı kullanılmasına dayalı sürdürülebilir kalkınma ilkesine de uygun olacaktır.

Yine aynı maddenin (r) fıkrasının "doğal kaynakların ve içme suyu havzalarının korunması için bu alanlarda yapılacak plan, proje, etüd uygulamaları ile ağaçlandırma ve özellikle kamulaştırmalar" şeklinde düzenlenmesi yerinde olur. İstanbul'da içme suyu havzalarının kamulaştırılması ve ağaçlandırılması konusunda büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Böyle büyük sıkıntıların yaşandığı havzalarda, çevre fonunun Bakanlıkça devreye sokulması bir ihtiyaç haline almıştır ve çok isabetli olur. (Hatta ve hatta Çevre Bakanlığı'nın bütçesinin artırılması için kuruluş kanununda değişiklik yapılması ve fonlara akıp da denetlenmeyen miktarın da bütçe içine alınıp, Sayıştay denetimine tabi kılması çok daha yerinde olur.) Havza civarında kamulaştırma yetkisi olup da bunu kullanmayan kuruluşlar karşısında da Bakanlık, halk nezninde prestij kazanmış olur.

Kirletenin Hukuki Sorumluluğu

Madde 37- Maddenin ikinci fıkrasında, hukuka aykırılık unsurunun bulunmamasının çevreyi kirletenlerin haksız fiil sorumluluğunu kaldırılacağına açıkça belirtilmesi lüzumsuzdur. Bu, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin genel hükümlerden çıkar. Aynı fıkra, "kanuna veya yönetmeliklere" uygunluğun haksız fiil sorumluluğunu kaldıracağına söylenmesi de yanlıştır. Bir yönetmeliğin kanuna aykırı olması halinde, bu yönetmeliğe uygun davranmak kanuna aykırılığı ortadan kaldırmaz; fiili hukuka uygun hale getirmez.

Maddenin ilk fıkrasının yalnızca kusur prensibine istisna getiren bir hüküm olduğu dikkate alınca, üçüncü fıkrasında gereksiz olduğu görülmektedir. Ayrıntılı bir "özel hüküm" yoktur ki, genel hükümlerin uygulama alanı bulup bulmayacağı noktasında bir tereddüt duyulabilsin. Çevreye verilen zararlardan doğan haksız fiil sorumluluğunda da, kusur şartı dışında, Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerinin uygulanacağı tabiidir.

Hukuka Uygun Fiillerden Doğan Sorumluluk

Madde 39- Borçlar hukukundaki sorumluluk ilkelerinden fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesine atfı yapıldığı anlaşılan bu hüküm de müphem bir ifade taşımaktadır. Maddede niçin mutlaka "birden fazla kirleticisi fiil" arandığı ve "zararın önemli olması"ndan kastın ne olduğu anlaşılamamaktadır. Bu hükmün uygulamada yaşama şansı bulabilmesi ve yararlı olması için, Medeni Kanun'un 656 ve 661'inci maddelerinde yer alan düzenlemeye oranla daha ayrıntılı ve "özel hüküm" niteliğinde bir hüküm olması lazımdır. Bu konu ile ilgili olarak "Ulusan, İ. Medeni Hukukta Fedakarlığın Denkleştirilmesi İlkesi ve Uygulama Alanı, İstanbul 1977, sayfa 153-266" ya müracaat edebilir ve müellifin mütalaası alınabilir.

Önem Alma Talebi

Madde 40- "Gerekli önlemler" ve "yetkili mahkeme" gibi belirsiz ifadeler kullanan bu hükmün de bir yararı yoktur. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'muzda yer alan ihtiyati tedbirler müessesesinin burada da uygulama alanı bulacağı tabiidir. Bir "özel hüküm" getirilmek isteniyorsa, bu özel hüküm muhtevası itibarıyla da bir özel hüküm olmalıdır. Bu genel hükümlere yeni bir şey eklemeyen bir takım sözde "özel hüküm"lerin mevzuata sokulması ancak karışıklığa ve yorum güçlüklerine sebebiyet verir. Mesela 40'inci maddede yalnızca "zarara maruz kalan gerçek ve tüzel kişiler"den bahsedildiğine göre, bir zarar tehlikesi ile karşı karşıya kalan kişiler bir ihtiyati tedbir talebinde bulunamayacaklardır? Bu konu ile ilgili olarak medeni hukuk ve ilgili

alt disiplinlerin uzman kadrolarından gerektiği şekilde yararlanmak ve kanun metnini bu kadroların görüş ve değerlendirmelerine açmakta yarar vardır.

Önlem Alma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi

Madde 41- Bu maddenin "... yükümlülüğün yerine getirilmemesi" unsuruna yer veren ilk fıkrası ile ikinci fıkradaki düzenlemeyi bağdaştırmak mümkün değildir. Yasal yükümlülüklerini yerine getirmemiş olan kişilerin, gerekli her türlü önlemi aldığından bahsedilemez.

İdari Makamlara Başvurma ve Faaliyetin Durdurulması

Madde 42 ve Madde 43- 42'inci Madde'de "çevreyi kirletme" ve "çevreyi bozma" şeklinde yapılan ayırım anlaşılammaktadır. Bunun anlaşılır olabilmesi için tanımlar bölümünde çevreyi bozma teriminin bir açıklaması yapılmalıdır. Yine aynı maddede gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetin durdurulması için başvuracakları idari makamların 29'uncu maddede sayılan makamlar olduğunun belirtilmesi ve faaliyetin durdurulması prosedürünün nasıl başlatılıp, sonuçlandırılacağına da düzenlenmesi gerekir.

Madde 43'te düzenleme konusu edilen denetlemeye yetkili makam tarafından tanınan sürenin belirsizliği de ayrı bir sorundur. Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nden kaynaklanan bir şikayette, mahallin mülki amiri bu belirsiz süreyi daha da belirsiz hale getirmiş ve iş mahkeme önüne geldiğinde zararın boyutu oldukça büyümüştür. Bu sürenin mesela 3 ila 6 ay arasında kesin bir süreye bağlanması lazımdır. Aynı maddenin devamında Çevre Bakanlığı'nın faaliyetten men hakkının (hakkının değil yetkisinin demek daha doğru bir ifadedir.) saklı olduğu ifade edilmektedir. Ancak bunun bir şartı vardır; insan ve çevre sağlığına önemli derecede zarar vermesi... Burada önemli derecede zarar vermenin ne anlama geldiği anlaşılammaktadır. Bu madde hükmünün bunun yerine "denetlenmeye yetkili makamlarca tedbir alınmadığı ve faaliyetin çevreye zarar verdiğinin tesbiti halinde Çevre Bakanlığı'nın faaliyetten men yetkisi saklıdır" şeklinde düzenlenmesi daha faydalı olur kanaatindeyiz.

Para Cezasına ve Tedbire Çevirme

Madde 68- Bu madde ile önceki maddelerde pek de haklı olarak getirilen hürriyeti bağlayıcı cezalarla ağır para cezalarından sıyrılmaya imkanı tanınmasını yerinde bulmuyoruz. Gerekli önlemleri alan ve zararları

ortadan kaldırmış bulunan bir faaliyet sahibinin zaten cezalandırılmayacağı ortadadır. Yok eğer verilen ceza ertelenmek ve erteleme süresi zarfında da faaliyet sahibinden yaptığı zararı telafi etmesi bekleniyorsa, bunun yaptırım gücü çok zayıf olacaktır. Ve bütün faaliyet sahipleri bu maddeye sığınıp, cezalarını erteletmeye çalışacaklardır. Erteleme hükmünün kaldırılması, Kanunun ilgili diğer hükümleri arasındaki uyumun bozulmamasını sağlayacaktır.

Geçici Madde 3 ve 4- Bu maddelerde faaliyet sahiplerine bir geçiş süresi tanınmaktadır. Bu süre bir yıldır. Ancak bu iki maddenin yollama yaptığı 43. maddede de denetlemeye yetkili makamlarca tanınan belirsiz bir süre daha vardır. O belirsiz süre de geçirildikten sonra hala düzenleme olmamışsa faaliyetten men ve ilgili ceza hükümleri devreye girmektedir.

İşte noktada denetleme yetkisi olan makamların tanıdığı sürenin önemi daha da artmaktadır. Zaten bir yıllık bir süreyi Çevre Kanunu tanımışken, bir de bu makamların süre tanınmasına ne lüzum vardır? Ya bu süre daha önce belirttiğimiz gibi bu muğlaklıktan kurtarılmalı ya da denetleme yetkisi tanınan makamlara süre tanıma yetkisi verilmemelidir. Bu ikisi de yapılmazsa, belirsiz süreler Çevre Kanunu'nun bir önceki versiyonunda yaşandığı gibi, hiç sonuçlanmayacak, ceza hükümlerine nispetle daha hafif olan idari cezalarla çevre korunmaya (!) çalışılacaktır. Hatta Çorlu'ya taşınan deri imalatçılarına uygulanan idari cezalar gibi, uzadıkça uzayacak, bu cezalarla Çorlu Belediyesi kendisine gelir elde etmeye devam edecek, bu arada çevre de geri dönülmez şekilde tahrip edilmiş olacaktır.

Herşeye rağmen Çevre Kanunu'nun ağır ceza hükümleri getirmesi, yetkilerin büyük bölümünü Bakanlığa aktarması, çevre korumayı havza boyutuna kadar indirmesi bakımından faydalı ve yerindedir.

T.C.
ÇEVRE BAKANLIĞI
ÇEVRE KANUNU TASARISI
EKİM 1993, ANKARA

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç Kapsam ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı; çevrenin korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve çevre kirliliğinin önlenmesini; kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların bozulmadan kullanılmasını; ülkenin doğal bitki ve hayvan türlerinin ve yaşama ortamlarının ve doğal kaynaklarının korunmasını sürdürebilir katkıma ve kirlenen öder ilkesine uygun olarak sağlamaktır.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda yapılacak çalışmalarda; uyulacak sınırlama ve yükümlülükleri, alınacak önlemleri, yapılacak denetimleri sağlanacak eşgüdümü, uygulanacak teşvik tedbirlerini ve tabii olacak hukuki ve cezai sorumlulukları düzenler.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanunda geçen terimlerden;

Çevre: Canlıların yaşamları boyunca ihtiyaçları için sürdürdüğü fiziksel, biyolojik ve sosyo-kültürel ortamı,

Çevre Koruma: Çevresel varlığın ve ekolojik dengenin yok olmasını, tahribini ve bozulmasını önlemeye, mevcut çevre kalitesini iyileştirme ve bozulmalarını gidermeye geliştirmeye yönelik çalışmaların bütünü,

Çevre Kirliliği: Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel varlığı ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi,

Kirliten: Faaliyetleri sonucu doğrudan doğruya ve dolaylı olarak çevre kirliliğine neden olan gerçek ve tüzel kişileri,

Atık: çevreye bırakıldığında özellikleri nedeniyle buldukları alıcı ortamların doğal bileşim ve özelliklerinin değişmesine yol açarak zarar verebilen ve ortamın kullanım olanaklarını olumsuz yönde etkileyen katı, sıvı veya gaz halindeki maddeleri ve enerji türlerini,

Tehlikeli Atık: İnsan sağlığına ve çevreye tehlikeli etkileri olabilen atıkları,

Zararlı Kimyasal Madde: Çevre üzerinde derhal veya uzun vadede zararlı etkileri olan, ekolojik dengeyi bozan, insan sağlığını ve yaşamını tehlikeye sokan her türlü kimyasal madde ve ürünleri,

Alıcı Ortam: Atıkların bırakılabildiği, emisyonların yayılabildiği hava su ve toprak ortamları ile bu ortamlarla ilişkili ekosistemleri,

Sürdürülebilir Kalkınma: Ekonomik büyümeye ilişkin plan, program ve faaliyetlerde doğal kaynaklar başta olmak üzere çevre faktörünü dikkate alan kalkınma politikasını,

Doğal Kaynak: Bitki, hayvan ve mikroorganizma gibi canlı varlıkları ve bunların bağımlı olduğu hava, su ve toprak gibi cansız çevre unsurlarını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM Çevre Yönetimi

Çevre Yönetimi

Madde 4- Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve çevre kirliliğinin önlenmesine ilişkin plan, politika ve stratejiler, bu Kanunda öngörülen amaç ve ilkeler doğrultusunda, Çevre Bakanlığınca belirlenir. Bu plan, politika ve stratejiler, Kalkınma Planı ve Programları ile bölge ve havza boyutundaki planlar hazırlanırken dikkate alınır.

İKİNCİ KISIM Çevrenin Korunması

BİRİNCİ BÖLÜM Koruma Alanları, Doğal Hayat

Temel Yaşam Ortamlarının Korunması

Madde 5- Çevre Bakanlığınca, ihtiyaç duyulan bölgelerde ilgili Bakanlıkların görüşü de alınarak alıcı ortamların özelliklerini, bu kaynakların kendini yenileme kapasitesini göz önüne alarak, ekolojik dengeyi gözeterek koruma ve kullanım planları yapılır.

Bu planlardaki esasların; çevre düzeni planları, turizm bölge, alan ve merkezlerinde yapılan turizm amaçlı imar uygulama planları ile her ölçekteki imar planlarında dikkate alınması zorunludur.

İlgili idarelerce hazırlanacak çevre düzeni planlarında Çevre Bakanlığının uygun görüşü alınır.

Temel yaşam ortamlarını oluşturan hava, su ve toprağın koruma ve kullanım esasları yönetmelikle düzenlenir.

Hava Kalitesinin Korunması

Madde 6- Hava kalitesinin tesbiti ile hava kirliliği özel önem taşıyan hassas kirlenme bölgelerinin korunması için Temiz Hava Planları yapılır, bu planlara uygun önlemler alınır.

Suların Korunması

Madde 7- Tüm alıcı su ortamlarının korunması için koruma ve kullanma ilkeleri çerçevesinde ilgili kurum ve

kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyon halinde Çevre Bakanlığınca havza boyutunda Koruma Planları yapılır.

İçme ve Kullanma Sularının Korunması ve Koruma Alanları

Madde 8- İçme ve kullanma suyu rezervuarlarının ve benzeri su kaynaklarının korunmasına ilişkin olarak her kaynak için gerektiğinde Çevre Bakanlığınca özel hükümler belirlenir.

Bu alanlarda içme ve kullanma suyu rezervuarları ve bunları besleyen yer altı ve yer üstü sularına atık ve atık su boşaltılamaz. Kirliliğe neden olacak hiçbir faaliyet yapılamaz.

Özel hükümler belirleninceye kadar su kaynakları için aşağıdaki esaslar geçerlidir:

a) İçme ve kullanma suyu rezervuarlarının en yüksek su seviyesinden itibaren yatay olarak 300 m genişliğindeki alan mutlak koruma alanıdır. Bu alan gerekli hallerde ilgili idarece kamulaştırılır. Bu alanda hiç bir yapı yapılamaz. Bu maddenin (b), (c), (d) bendlerindeki sınırlamalar ve yasaklanan faaliyetler bu alanlar içinde geçerlidir.

b) Mutlak koruma alanı sınırından itibaren yatay olarak 700 m. genişliğindeki alan kısa mesafeli koruma alanıdır. Bu alanda; turizm ve sanayi tesislerine, iskana, hayvancılığa suni gübre ve/veya tarım ilaçları kullanılmasına, katı, sıvı yağıt depolarına ve mezarlık kurulmasına, tabii malzeme ve maden ocağı açılmasına, işletilmesine, çöp dökme ve imha alanlarına ve benzeri faaliyetlere izin verilmez.

c) Kısa mesafeli koruma alanı sınırından itibaren yatay olarak 1000 m. genişliğindeki alan orta mesafeli koruma alanıdır. Bu alanda; sanayi kuruluşuna, iskana, mezarlık kurulmasına, tabii malzeme ve maden ocağı açılmasına, işletilmesine, çöp dökme ve imha alanlarına izin verilmez. Turizm ve konut dışı yapılarla ilgili yapılanma koşulları yönetmelikle belirlenir. Yukarıda sayılan alanlar dahil bu alanda yeni belediye teşkilatı kurulamaz.

d) Orta mesafeli koruma alanı sınırından itibaren su toplama havzasının sınırına kadar olan alan uzun mesafeli koruma alanıdır. Bu alanda; kirlenmeye neden olan katı, gaz ve sıvı atıklar üreten sanayi kuruluşlarına izin verilmez. Ancak tabii malzeme ve maden ocağı açılması, çöp dökme ve imha alanlarının kurulması Çevre Bakanlığının uygun görüşü alınarak yapılır.

İçme suyu kaynakları etrafında oluşturulan koruma alanlarında yapılabilecek faaliyetler ve koşullara ait usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Koruma alanları ile ilgili diğer mevzuatla düzenlenen usul ve esaslar yukarıdaki hükümlere aykırı olamaz.

Toprakların Korunması

Madde 9- Toprakların korunmasına ilişkin esaslar aşağıda belirtilmiştir.

a) Maden, petrol, mermer, tuz, toprak sanayi ile tabii malzeme ocağı olarak belirlenecek alanların tesbitinde arazi koruma ve kullanım planları ile uyumlu olmasının sağlanması için Çevre Bakanlığının uygun görüşü alınır.

Söz konusu alanlarda yapılan arama, işletme ve zenginleştirme faaliyetleri sonrasında bu faaliyetlerin olumsuz etkilerinin giderilmesine yönelik olarak gerekli olan düzenlemeler ve iyileştirmeler yapılır.

b) Toprak kalitesini olumsuz yönde etkileyecek faaliyetler yapılamaz.

Sulak Alanların Korunması

Madde 10- Sulak alanların kurutulmaması, doğal yapılarının ve ekolojik dengelerinin korunması esasır.

Sulak alanların içme-kullanma ve sulama suyu kaynağı olarak kullanılması; sulak alanlar ve sulak alan ekosistemi ile ilişkili akarsular, orman, çayır, mera, kumul ve benzeri alanların karakterinde değişiklik meydana getirebilecek her türlü faaliyet Çevre Bakanlığının iznine tabidir.

Sulak alanlara ait koruma planları yapılır. Sulak alanların korunması ve kullanımı ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Özel Çevre Koruma Bölgeleri

Madde 11- Ülke ve Dünya ölçeğinde ekolojik önem taşıyan ve çevre kirlenmelerine ve bozulmalarına duyarlı olan alanları koruma altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla "Özel Çevre Koruma Bölgeleri" tesbit ve ilan etmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu alanlarda çevrenin korunmasına, kirlenmenin önlenmesine ve ekolojik dengenin iyileştirilmesine ve sürdürülmesine ilişkin esaslar Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Doğal Hayatın Korunması

Madde 12- Yabani bitki ve hayvanlarla bunların yaşam ortamlarının ve biyolojik çeşitliliğinin tür ve ekosistem olarak korunması için gerekli önlemler alınır.

Hayvan ve bitki toplulukları izlenerek, türlerin azalmasına veya yok olmasına engel olacak tedbirler Çevre Bakanlığınca alınır. Korumada endemik türlere, yok olma tehlikesi altında bulunan tür ve ekosistemlere öncelik verilir. Korumaya ilişkin tedbirler Çevre Bakanlığınca ilgili kurum ve kuruluşlar ile koordinasyon halinde belirlenir ve alınır.

Canlı doğal kaynaklarla, bunların yaşama ortamlarının korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmelerin getirdiği yükümlülüklerle ilişkin önlemler ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği ve koordinasyon halinde Çevre Bakanlığınca alınır.

İKİNCİ BÖLÜM Çevresel Etki Değerlendirmesi

Çevresel Etki Değerlendirmesi Süreci

Madde 13- Çevresel Etki Değerlendirmesinin amacı; çevre üzerinde önemli etkiler doğurabilecek faaliyetlerin bu etkilerini önceden belirleyip değerlendirerek, olumsuz etkileri önlemeye veya en aza indirmeye ve alternatifleri göstermeye yönelik olarak yapılacak çalışmaların düzenlenmesidir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi süreci: faaliyet sahibi tarafından bir Çevresel Etki Değerlendirmesi raporu hazırlanması, bu raporun İnceleme ve Değerlendirme Komisyonunca değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucuna göre Çevre Bakanlığınca olumlu veya olumsuz bir karar verilmesini ve faaliyet sahibinin Çevresel Etki Değerlendirilmesi raporunda belirtilen hususlara uyulacağını taahhüt etmesini içerir. Bu taahhüt teminat mektubuna bağlanır.

Zorunlu olduğu halde Çevresel Etki Değerlendirmesi raporu hazırlanmayan ya da Çevre Bakanlığınca Çevresel Etki Değerlendirmesi olumsuz belgesi verilen faaliyetler için ilgili mevzuatla yetkili kılınmış merciler tarafından izin, ruhsat ve teşvik verilemez.

Faaliyet sahibinin Çevresel Etki Değerlendirmesi raporuna uyulması halinde verilmiş olan izin, ruhsat ve teşvikler geri alınır. Teminat mektubu herhangi bir hükme gerek kalmaksızın nakte çevrilerek Çevre Kirliliğini Önleme Fonuna irat kaydedilir.

Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi faaliyetler ile Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunun içereceği bilgiler ve bu raporun hazırlanması ve değerlendirilmesine, çevresel etki değerlendirilmesi sürecine halkın katılımına, teminat alınmasına, inceleme Değerlendirme komisyonunun teşkiline ilişkin usul ve esaslar Yönetmelikle düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM Çevre kirliliğinin Önlenmesi

BİRİNCİ BÖLÜM Hava Kirliliğinin ve Gürültünün Önlenmesi

Hava Kirliliğinin Önlenmesi

Madde 14- Havanın kirlenmesini önlemek ve mevcut kirliliğin giderilmesini veya azaltılmasını sağlamak üzere;

a) Is, duman, toz, gaz, buhar ve aerosol ve benzerleri gibi kirlleticilerin emisyon standartları,

b) Kau, sıvı ve gaz yakıtların özellikleri ile bunların üretimi, ithali, nakli, depolanması ve pazarlanması sırasında alınması gereken önlemler,

c) Hava kirliliği yönünden önemli etkileri nedeniyle kurulması ve işletilmesi izne bağlanan tesisler ile, bu tesislerin tasarımı, kurulması, işletilmesi ve temizlenmesi sırasında uyulması gereken şartlar ve alınması gereken önlemler,

d) Kurulması ve işletilmesi izne tabi olmayan tesislerin kurulması, işletilmesi ve temizlenmesi sırasında uyulması gereken şartlar ve alınması gereken önlemler,

e) Hava kirliliğinin ciddi boyutlara ulaştığı zamanlarda, yerlerde ve kritik meteorolojik şartlarda alınacak önlemler,

f) Tabii afet, yangın ve kazalar sonucu oluşan aşırı emisyonlara karşı alınacak önlemler,

g) Motorlu kara taşıtları, demiryolu taşıtları, su taşıtları ve hava taşıtlarının emisyon standartları ve emisyon azaltıcı önlemler, belirlenir.

Bu konulara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Hava Kirliliği ile İlgili Arıtma Tesisi Kurma Yükümlülüğü

Madde 15- Emisyonlarını doğrudan havaya vermeleri uygun görülmeyen tesis veya işletmeler arıtma tesisini kurmak ve işletmekle yükümlüdür.

Birinci fıkrada belirtilen arıtma tesisi kurmak zorunda olan tesis ve işletmelere;

a) İnşaat ruhsatı aşamasında arıtma tesislerinin projelerini inşaat projeleri ile birlikte ilgili kuruma sunmadıkça inşaat ruhsatı,

b) İnşaatı bitmiş ancak işletmeye geçmemiş ve arıtma tesisi bulunmayan tesis ve işletmeler, arıtma tesislerini ikmal etmedikçe işletme ruhsatı verilmez.

Bu tesis ve işletmeler ile uyulması gereken usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Gürültünün Önlenmesi

Madde 16- Canlıları rahatsız edecek şekilde gürültü yapmak yasaktır. Gürültü standartları ve alınacak önlemler yönetmelikle düzenlenir.

İKİNCİ BÖLÜM Su Kirliliğinin Önlenmesi

Su Kirliliğinin Önlenmesi

Madde 17- Suların kirlenmesini önlemek, mevcut kirliliğini gidirmek ve en iyi şekilde kullanılmasını sağlamak üzere;

a) Endüstride, sulamada, üretimde ve konularda kullanılacak suların belirlenmesinde,

b) Alıcı ortam ile atık su standartlarına ve atık suların boşaltılmasına,

c) Kirlenme tesislerin tasarımı, kurulması, işletilmesi ve temizlenmesi sırasında uyulması gereken şartlara ve alınması gereken önlemlere,

İlgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yüzeysel Su Kaynakları ile İlgili Kirlenme Yasakları

Madde 18- İçme ve kullanma suyu sağlama amacıyla yönelik olmayan rezervuarlara, göllere ve akarsulara evsel ve endüstriyel atık ve atıksu boşaltılması izne bağlıdır.

Yukarıdaki fıkrada belirtilen su kaynaklarına yapılacak atık ve atıksu boşaltımı ile yüzeysel su kaynakları ile ilgili koruma alanları ve bu alanlarda yapılabilecek faaliyetler bu konularda alınacak izinler yönetmelikle düzenlenir.

Denizlerle İlgili Kirlenme Yasakları

Madde 19- Ülkenin hükümlerine giren alanlara giren denizlere;

a) İzin almaksızın evsel ve endüstriyel atıklar ve atık sular boşaltılamaz, bu atıkları taşıyan gemi ve deniz araçları yüklerini başka gemi ve deniz aracına aktarmaz, karaya tahliye edemez.

b) Gemi ve deniz araçlarından yağ, petrol boşaltımı ile sintine ve balast tahliyesi yapılamaz.

c) İzin almaksızın denizdibi tarama, arıtma ve proses artığı çamurlar ile hafriyat atıkları, moloz ve benzeri atıklar boşaltılamaz.

Bu konulara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Atıksu Altyapı Tesisleri

Madde 20- Üretim ve tüketim faaliyetleri sonunda oluşan atık suları toplayan kanalizasyon sistemi ile bu sistemde toplanan atık suları arıtacak ve arıtılan suları giderecek tesislerin kurulması, bakımı ve işletilmesi zorunludur.

Bu sistem ve tesislerin kurulması, bakımı ve işletmelerinden, büyük şehirlerde 2560 sayılı Kanunla belirlenen kuruluşlar, belediye sınırları içinde ve mücavir alanlarda belediyeler, diğer alanlarda ise mahallin en büyük mülki idare amiri sorumludur.

Bu sorumluluk organize sanayi ve küçük sanayi bölgelerinde Sanayi Bölgesi Müdürlüklerine özel kanunla kurulmuş serbest bölgelerde Serbest Bölge Müdürlüklerine aittir. Bu kurum ve kuruluşlar sözkonusu görevlerini Çevre Bakanlığının belirlediği usul ve esaslara göre büyük şehirlerde 2560 Sayılı Kanunla belirlenen kuruluşlarla, belediye sınırları içinde ve mücavir alanlarda belediyelerle diğer yerlerde mahallin en büyük mülki idare amirliği ile işbirliği halinde yerine getirirler.

Ön Arıtma ve Arıtma Tesisi Kurma Yükümlülüğü

Madde 21- Atık sularının özellikleri nedeniyle, alıcı ortamlara veya atıksu altyapı tesislerine doğrudan boşaltım yapması uygun görülmeyen kurum, kuruluş ve işletmeler ilgili yönetmeliklerde verilen deşarj kriterlerini sağlayacak ön arıtma ve arıtma tesislerini kurmak ve işletmekle yükümlüdürler.

Ön arıtma ve arıtma tesisi kurmak zorunda olan tesis ve işletmelere;

a) İnşaat ruhsatı aşamasında arıtma tesislerinin projelerini inşaat projeleri ile birlikte ilgili kuruma sunmadıkça inşaat ruhsatı,

b) İnşaatı bitmiş ancak işletmeye geçmemiş ve arıtma tesisi bulunmayan tesis ve işletmeler, arıtma tesislerini ikmal etmedikçe işleme ruhsatı, verilmez.

Bu işletmeler ile uyulması gereken usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Toprak Kirliliğinin Önlenmesi

Toprak Kirliliği

Madde 22- Toprağın bozulmasını, tahribini ve kirlenmesini önlemek, dengeli ve sürekli kullanımını sağlamak üzere;

a) Atıklar ve atıksuların toprağa verilebilmesine ilişkin önlemlerin belirlenmesi,

b) Tarım kimyasallarının ithali, pazarlanması ve kullanımı aşamasında alınması gereken önlemlerin belirlenmesi,

c) Tarım kimyasallarının gerçeğe uygun ve uyarıcı biçimde etiketlenmesi,

d) Kullanımı yasaklanan ve toprakta kalıcı özellik gösteren tarım kimyasallarının kullanılmaması, zorunludur.

Bu konulara ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Zararlı Kimyasal Maddeler ve Atıklar

Zararlı Kimyasal Maddeler

Madde 23- Zararlı kimyasal maddelerin ve bu tür maddeye dönüşebilecek maddelerin üretimi, ithali, taşınması veya transit geçişi Çevre Bakanlığı'nın iznine tabidir.

Bu tür maddelerin üretimi, ithali, taşınması veya transit geçişi sırasında çevreye verebilecek zararlara karşı sigorta yaptırılması ve bu maddelerin taşınması veya transit geçişi sırasında dolaşım belgesi ile sigorta poliçesinin bulundurulması zorunludur.

Zararlı kimyasal maddelerin ve bu tür maddeye dönüşebilecek maddelerin neler olduğuna hangi adla adlandırılacağına, bu maddelerin üretimine, ithaline, ihracına, işlenmesine, tanıtımına, depolanmasına, ambalajlanmasına, etiketlenmesine, tanıtımına, satışa sunulmasına, satışına ve kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar ile dolaşım belgesinde ne gibi bilgilerin bulunacağı yönetmelikle düzenlenir.

Katı Atıklar

Madde 24- Çevrenin olumsuz şekilde etkilenmesini önlemek üzere;

a) Katı atık üretiminin her alanda en aza indirilmesi için gerekli önlemleri almak,

b) Katı atıkların geri kazanımına ve yokedilmesine öncelik vermek,

c) Doğada ayrışması uzun süren ambalaj atığını en aza indirmek,

d) Katı atıkların denizlere, göllere, akarsulara, yeşil alanlara ve yollara boşaltılmasını önlemek, zorunludur.

Katı atıklar konusunda; alınması gereken önlemler ve konulması gereken sınırlamalar ve yasaklar ile bu tür atıkların toplanmasına, depolanmasına, taşınmasına, yeniden kazanılmasına, değerlendirilmesine, zararsız hale getirilmesine yokedilmesine ve alıcı ortamlara verilmesine ilişkin usul ve esaslar, katı atıkların türleri de dikkate alınarak, yönetmelikle düzenlenir.

Atıkların ve her türlü yakıtların ithali ve transit geçişi Çevre Bakanlığı'nın iznine tabidir. Bu izne ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Tehlikeli Atıklar

Madde 25- Tehlikeli atıkların ithali yasaktır. Bu atıkların taşınması ve transit geçişi Çevre Bakanlığı'nın iznine tabidir.

Tehlikeli atık üreten ve giderenler Çevre Bakanlığı tarafından lisanslandırılır.

Tehlikeli atıkların üretimi, taşınması veya transit geçişi sırasında çevreye verilebilecek zararlara karşı sigorta yaptırılması ve bu maddelerin taşınması ve transit geçişi sırasında dolaşım belgesi ile sigorta poliçesinin bulundurulması zorunludur.

Tehlikeli atıkların neler olduğu, bunların transit geçişine izin verilmesi, üretilmesi, ihracı, kullanılması, taşınması, depolanması, yokedilmesi ve alıcı ortamlara verilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Atıkların Giderilmesi

Madde 26- Atık üreticiler, ürettikleri her türlü atığı ilgili yönetmeliklerde belirtilen şekilde toplamak, taşımak, geçici olarak depolamak, işlemek, gidermek ve bu sistemin bedelini ödemekle yükümlüdürler.

Atık üreticiler bu yükümlülüklerini tek başlarına veya birlikte yerine getirebilirler.

Çevre Bakanlığı ve yerel yönetimler de, gerekli gördükleri yerlerde ve alanlarda tek başlarına veya diğer yönetimlerle veya atık üreticileri ile birlikte kurdukları özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişilikler eliyle atıkların giderilmesi amacına yönelik tesisler kurabilir, kurdurabilir, işletebilir ve işletirebilir.

Ürettikleri atıkları kendi imkanları ile gideremeyen atık üreticileri yukarıdaki fıkraya hükümlerine göre kurulacak atık giderme tesislerinin kurulmasına, işletilmesine katılmak veya ürettikleri atık oranında katkıda bulunmakla yükümlüdürler.

Atık giderme tesislerinin kurulmasına, lisanslandırılmasına, işletilmesine ve atık üreticilerinin bu faaliyetlere katılmasına veya katkıda bulunmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bildirimde Bulunma, Denetim ve Teşvik

Bildirim Yükümlülüğü

Madde 27- Çevreyi kirlitebilecek faaliyette bulunan kurum ve işletmeler, kullandıkları yakıt ve çıkardıkları atıkların miktarları ve özelliklerini aylık olarak belirleyip, bu belirlemeleri içeren raporları her üç ayı takip eden ilk onbeş günü içinde Çevre Bakanlığı'nın ilgili taşra teşkilatına, Çevre Bakanlığı taşra teşkilatı bulunmayan yerlerde merkez teşkilatına, belediye başkanlığına ve mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdür.

Denetim Görevlisi

Madde 28- Çevreyi kirlitebilecek faaliyette bulunanlardan Çevre Bakanlığı'na belirlenecek kurum ve işletmeler en az bir denetim görevlisi istihdam etmekle yükümlüdür.

Denetim görevlilerinin nitelikleri, çalışma usul ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

Denetim Yetkisi

Madde 29- Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve çevre kirliliğinin önlenmesi konusunda bu Kanundaki yükümlülüklerle ilişkin izleme ve denetim yetkisi Çevre Bakanlığına aittir.

İzleme ve denetim yetkisi, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler, diğer alanlarda mahallin en büyük mülki idare amirliği tarafından da kullanılabilir.

Çevreyi kirlitebilecek faaliyette bulunan kişi, kurum ve işletmeler denetim yapacak yetkililere gerekli bilgi ve belgeleri sağlamakla yükümlüdür.

Bu maddede belirtilen kurum ve kuruluşların yapacakları denetimlere, bu konudaki işbirliği ve koordinasyona ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Teşvik

Madde 30- Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik olarak;

a) Tehlikeli atıkların ve zararlı kimyasal maddelerin çevreye uyumlu biçimde giderilmesini ve arıtılmasını sağlayıcı önlemleri alanların,

b) Temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarını kullananların,

c) Atıksız veya az atıklı veya atıkların üretildiği yerde giderilmesini, sağlayıcı teknoloji ve yöntemleri uygulayanların,

d) Üretim faaliyetlerinde tarım kimyasallarını kullanmaksızın biyolojik mücadele yöntemlerini uygulayanların,

e) Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri nedeniyle yok etmek zorunda bulunduğu yeşil alana karşılık olarak yetkili makamın belirleyeceği miktar ve nitelikte yeşil alan oluşturanların,

f) Atıkların geri kazanımını sağlayacak tesisleri kuran ve işletenlerin,

bu önlem ve uygulamalara doğrudan ilgili olduğu faaliyetlerden elde ettikleri gelirin yüzde yirmibeşi, faaliyetin başlangıcından itibaren beş yıl süreyle gelir ve kurumlar vergisinden muafır. Bakanlar Kurulu bu oranı bir katına kadar artırmaya ve eksiltmeye yetkilidir.

Bu maddede belirtilen muafiyetlere ilişkin usul ve esaslar, Çevre Bakanlığı ile ilgili diğer kurum ve kuruluşların görüşü de alınarak, Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çevre Kirliliğini Önleme Fonu

Fonun Kuruluşu

Madde 31- Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi çevrenin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için Çevre Kirliliğini Önleme Fonu kurulur.

Fonun Gelirleri

Madde 31- Çevre Kirliliğini Önleme Fonunun gelirleri;

a) Trafığa ilk defa tescil edilen motorlu araçlardan alınan taşıt alım vergisi tutarının dörtte birinden,

b) Motorlu taşıt araçlarının her fenni muayenesi sırasında alınan fenni muayene ücretinin beşte birinden oluşan ve ayrıca tahsil edilen miktardan,

c) Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre gemi siciline tescil edilen ve 100 (dahil) gros tonun üzerinde olan her türlü deniz aracından gros ton başına 5000 TL. olmak üzere her yılın Ocak ayı içerisinde ilgililerce Fonun bankadaki hesabına yatırılan miktardan,

d) Hava taşıt araçları ile yapılan yolcu ve yük taşıma bedellerinin veya uçak kiralama bedellerinin binde beşinden,

e) Çevre Bakanlığının bütçesine her yıl konan ödeneklerden,

f) Fondan verilen kredilerin ve bankalardaki mevduatın faizlerinden,

g) Fona yapılan bağış ve yardımlardan,

h) Fona ait veya Fonun katıldığı tesis veya işletmeler dolayısıyla yada fon faaliyetleri sonucu elde edilen bilgilerin satılmasından oluşan gelirlerden,

ı) Av tüfeklerine ruhsat verilmesi ve ruhsatların yenilenmesi sırasında ruhsatı veren veya yenileyen kurum tarafından her bir tüfek için Fon adına tahsil edilen 100 bin liradan,

j) Bu Kanuna göre tahsil edilecek idari para cezalarının, bu Kanunun 34 üncü maddesiyle belirlenen oranlarda fona aktarılması gereken miktarlarından, oluşur.

Yukarıdaki fıkranın (c) ve (ı) bendindeki miktarları 10 katına kadar artırmaya ve eksiltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Fon Gelirlerinin Bankaya Yatırılması

Madde 33- Bu Kanunun 32 nci maddesinin (a) bendine göre ödenmesi gereken miktar Fonun bankadaki hesabına yatırılmadıkça tescil işlemi yapılamaz.

Bu Kanunun 32 nci maddesinin (b), (d), (ı) ve (j) bentleri gereğince toplanan paraların, ilgililerce en geç ertesi ayın yirmisine kadar Fonun bankadaki hesabına yatırılması zorunludur.

Bu paralar yatırımadığı takdirde, tahsilatı yapan ilgili kurum ve kuruluşların bu görevleri süresinde yerine getirmeyen sorumlularından, aktarılması gereken meblağın % 10 nisbetinde ayrıca ceza tahsil edilir.

Bu Kanunun 32 nci maddesinin (c) ve (d) bendine göre yatırılması gereken miktarı kanunî süresinde Fonun bankadaki hesabına yatırmayan gerçek ve özel tüzel kişiler ile bu maddenin 3 üncü fıkrasında zikredilen şahsi sorumlular hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takibat yapılması Fon idaresince Defterdarlık veya Mal Müdürlüklerinden talep edilir.

Fon Gelirlerinin Paylaştırılması

Madde 34- Bu Kanunun 32. maddesinin (j) bendine göre tahsil edilen idari para cezalarının yüzde altmış tahsilî takip eden ayın yirmisine kadar Fon'un bankadaki hesabına aktarılır; yüzde kırkı ise, tahsilat masraflarının karşılanmasına ve çevre hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde kullanılmak üzere cezaı veren idarede kalır.

Trafik zabıtası veya Sahil Güvenlik Bot Komutanlığınca tahsil edilen idari para cezalarının yüzde yirmişi yukarıda belirtilen usule göre Fonun bankadaki hesabına aktarılır; yüzde otuzu ise takip ve tahsilat masraflarında kullanılmak üzere Zabıtada veya komutanlıkta kalır.

Yukarıda belirlenen meblağların Çevre Kirliliğini Önleme Fonunun bankadaki hesabına süresinde yatırılmaması halinde sorumlular hakkında bu kanunun 33. maddesi hükümleri tatbik edilir.

Çevre Bakanlığı, gerektiğinde çevre ile ilgili faaliyetlerde kullanılıp kullanılmadığını incelemek, bu konularda ilgililerden bilgi almak yetkisine sahiptir. Bakanlık bu yetkisini başka kamu kurum ve kuruluşlarına da devredebilir.

Vergi Muafiyeti

Madde 35- Fon, her türlü vergi, resim ve harçtan muafır.

Fonun Kullanılması

Madde 36- Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Çevre Bakanlığınca kullanılır.

Fonun ita amiri Çevre Bakanıdır.

Bu fondan yapılacak harcamalar, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri ile 832 sayılı Sayıştay Kanunu hükümlerine tabi değildir.

Fon aşağıdaki amaçlarla kullanılır;

a) Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik araştırmalar,

b) Çevre kirliliğini gidermeye yönelik çalışmalar,

c) Çevre eğitimi çalışmaları,

d) Bakanlık personelinin yurtiçi ve yurtdışında eğitimi ve yetiştirilmesi,

e) Uluslararası yarışmalarda çevre konusunda derece almış olan öğrencilere aynı ve nakit ödül; yurtiçi ve yurtdışındaki üniversitelerin, mezun olduklarında Çevre Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatı teknik hizmetler sınıfı kadrolarında çalıştırılması mümkün olan bölüm öğrencileri ile çevre konusunda yüksek lisans yapan öğrencilere burs verilmesi,

f) Çevre Bakanlığının Merkez ve taşra teşkilatı kadrolarında çalışan memurlara 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda belirtilen ek gösterge dahil en yüksek Devlet memuru aylığının yüzde kırkını geçmemek üzere ita amirince tesbit edilecek usul ve esaslar çerçevesinde her ay aylıkta birlikte gelir vergisine tabi olmaksızın peşin olarak fazla çalışma ücreti ödenmesi,

g) Çevreyle ilgili olarak kurulacak öz et ihisas komisyonlarına katılacak olanlardan, Bakanlık mensubu olmayanların yurt içi ve yurt dışı yolluklar, telif, tercüme ve hizmet ücretleri ile iache ve ibate masraflarının karşılanması,

h) Çevre hizmetlerinin yürütülmesi maksadıyla: Laboratuvar ve hizmet binası yapımı için arsa satın almasına, bina kiralatmasına, araç, gereç ve demirbaş alımı ile her türlü bakım ve onarım, otomasyon, uygulama ve tanıtım çalışmaları, ulusal veya uluslararası seminer, toplantı konferans ve benzeri hizmetlerin gerektirdiği harcamaların yapılması,

ı) Teknoloji ve proje satın alınması,

j) Proje yarışmaları düzenlenmesi,

k) Çevrenin korunması iyileştirilmesi ve çevre kirliliğinin önlenmesine ilişkin çalışmalarda kullanılmak üzere

Madde 63- Bu Kanunun 27. maddesinde öngörülen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen veya geç yerine getiren kurum ve işletmeler on milyon lira para cezası ile cezalandırılır.

Bildirim gerçeğe aykırı olması halinde verilecek para cezası elli milyon liradır.

Denetim Görevlisi İstihdam Etmeme

Madde 64- Bu Kanunun 28. maddesine aykırı olarak yönetmeliklerle belirlenen niteliklere sahip denetim görevlisi istihdam etmeyen kurum ve işletmeler on milyon lira para cezası ile cezalandırılır.

İstihdam etmeme fiilinin devamı halinde birinci fıkrada öngörülen para cezası her ay için bir kat artırılarak verilir.

İdari Para Cezaları Vermeye Yetkili Merciler

Madde 65- Bu Kanunun 61. maddesinde öngörülen para cezası Trafik Zabıtası tarafından verilir.

Bu Kanunun 62. maddesinde öngörülen fiillerin belediye sınırları içinde kalan sulara işlenmesi halinde cezalar sırasıyla Büyükşehir Belediye Başkanlıkları ve Belediye Başkanlıkları tarafından verilir. Bu konuda Sahil Güvenlik Bot Komutanlıkları yetkili Belediyeyi haberdar etmekle yükümlüdür. Fiillerin belediye sınırları dışında kalan sulara işlenmesi halinde cezalar doğrudan Sahil Güvenlik Bot Komutanlıklarınca verilir.

Bu Kanunun 63 ve 64. maddelerinde öngörülen cezalar 29. maddede belirtilen denetim yetkili merciler tarafından verilir.

İdari Yargı Yolu ve Ödeme Süresi

Madde 66- İdari cezalara karşı cezanın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesinde dava açılabilir.

Ödeme süresi cezanın tebliği tarihinden itibaren yedi gündür.

Dava açmış olmak ödemeyi durdurmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Çeşitli Hükümler**

Birden Fazla Hükümün İhlali

Madde 67- Bu Kanunda suç olarak öngörülen fiiller başka kanunlara göre de suç ise en ağır ceza; gerektiren kanun uygulanır.

Fiili ile bu kanunun birden fazla hükümünü ihlal eden kimseye bu Kanunda belirtilen en ağır ceza verilir.

Para Cezasına ve Tedbire Çevirme

Madde 68- Bu Kanunda öngörülen suçlardan dolayı hükmedilecek hürriyeti bağlayıcı cezaların 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4. maddesine göre para cezasına veya diğer tedbirlere çevrilmesi veya hürriyeti bağlayıcı cezalarla para cezalarının ertelenmesi, gerekli önlemlerin alınmış ve verilen zararların tamamen giderilmiş olması halinde mümkündür.

Para Cezalarında Müteselsil Sorumluluk

Madde 69- Hürriyeti bağlayıcı cezalardan, para cezasına çevrilen cezalar da dahil olmak üzere, bu Kanunda öngörülen suçlardan dolayı verilen her türlü para cezalarından, suçun işlenmesine katılanlarla birlikte ilgili kurum veya işletme de müteselsilen sorumludur.

İdari Para Cezalarının Tahsil Usulü

Madde 70- Bu kanuna göre verilen idare para cezaları gerçek ve tüzel kişilerden 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Görevli Mahkeme

Madde 71- Bu kanunda öngörülen suçlarda ilgili davalar Asliye Ceza Mahkemesinin birden fazla dairesi bulunan yerlerde iki numaralı dairede görülür.

Kovuşturma Usulü

Madde 72- Bu kanunda öngörülen suçlarda ilgili ceza kovuşturması 3005 sayılı Meşhur Suçların Mahkeme Usulü Kanunu hükümlerine göre yapılır.

ALTINCI KISIM **Son Hükümler**

Düzenleme Yetkisi

Madde 73- Aksine hüküm bulunmayan hallerde, bu Kanunda sözü geçen yönetmelikleri çıkarmaya; tebliğ ve genelge dahil tüm hukuki düzenlemeleri yapmaya Çevre Bakanlığı yetkilidir.

Yürürlükten Kalkan Kanunlar

Madde 74- 5516 sayılı Bataklıkların Kurutulması ve Bundan Elde Edilecek Topraklar Hakkında Kanun ile 2872 sayılı Çevre Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- Diğer mevzuatla 2872 sayılı çevre kanununa yapılmış olan atıflar bu Kanunun ilgili hükümlerin yapılmış sayılır.

Geçici Madde 2- Bu Kanun ile öngörülen düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar mevcut mevzuatın bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Geçici Madde 3- Bu Kanun uyarınca ön arıtma ve arıtma tesisi kurmak zorunda olupta bu tesisleri bulunmayan tesis ve işletmeler, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde bu tesisleri faaliyete geçirmek zorundadır. Aksi takdirde bu Kanunun 43 ve 51. maddeleri hükümleri uygulanır.

Geçici Madde 4- Bu kanunun 14. maddesinde zikredilen izne tabi bir tesisi, bu kanunun yayımı tarihinden sonra da işletmeye devam eden kimse, bir yıl içinde gerekli izni almazsa bu Kanunun 43 ve 45. madde hükümleri uygulanır.

Yürürlük

Madde 75- Bu Kanunun ceza hükümleri yayımı tarihinden itibaren bir yıl sonra, diğer hükümleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 76- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu Yürütür.